

ведення здорового способу життя, активно залучаючи учнів та їхніх батьків, здійснювати пропаганду різних засобів оздоровлення організму.

Таким чином, творчий підхід вчителя до викладання предметів дає можливість використання змісту предметів природного циклу на формування у школярів цінностей здоров'я та здорового способу життя.

Література

1. Горашук В. П. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів/Основи здоров'я і фізична культура, 2010. № 5. С.10-13.
2. Деркач Л. Виховання громадянськості у молодших школярів на уроках і в позаурочний час. Початкове навчання та виховання, 2004. № 16. С. 2-9.
3. Дудорова Л. Ю. Педагогічні умови формування потреби в здоровому способі життя майбутніх учителів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2009. 24 с.
4. Енциклопедія освіти: АПН України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Коча І. А. Особливості формування здорового способу життя учнів початкової школи в сучасному освітньому просторі. Педагогічний альманах, 2018. № 39. С. 10-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2018_39_3
6. Лесик В.В. Формування здорового способу життя в загальноосвітніх навчальних закладах засобами освіти і виховання. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип.49. – С. 198-203.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. – К.: Шк. світ, 2001. – 21 с.
8. Олійник Н. А. Формування культури здорового способу життя студентської молоді. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2012. № 5(23). С. 172-180.
9. Омельченко О.В. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу : Автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спеціальність - 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2008. – 20 с.
10. Пахальчук Н. Фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку та молодших школярів засобами ботмерівської гімнастики. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3 (58). – С. 45-49

Г. Кіт,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Н. Кіт,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Primary School Education,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

I. Сандул,
здобувач ОС «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

I. Sandul,
master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

DEVELOPING THE CHILD'S READINESS FOR SCHOOL EDUCATION THROUGH THE MEANS OF ART

***Анотація.** Підготовка дитини до навчання в школі є дуже важливим етапом, оскільки Нова українська школа суттєво відрізняється від колишньої, традиційної. Готувати дитину до шкільного навчання мають заклади дошкільної освіти, батьки. Особлива роль у формуванні готовності дитини до навчання у школі належить мистецтву – музиці, образотворчій діяльності. Найбільш важливою слід вважати соціальну функцію мистецтва.*

***Abstract.** Preparing a child for school is a very important stage, since the New Ukrainian School is significantly different from the former, traditional. Preschool educational institutions and parents have to prepare a child for schooling. A special role in shaping the child's readiness to study at school belongs to art – music, visual activity. The most important should be considered the social function of art.*

***Ключові слова:** підготовка до навчання, дитина дошкільного віку, психологічна готовність до школи, мистецтво, соціальна функція мистецтва.*

***Keywords:** preparation for learning, preschool child, psychological readiness for school, art, social function of art.*

Зважаючи на актуальні завдання Нової української школи, зокрема, перехід на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання, початок навчання для дітей 6-річного віку, ще більш важливою постає проблема підготовки до навчання з метою полегшення адаптаційного періоду у дітей в умовах нового середовища, підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності першокласників. «Початок навчання у школі – визначний момент у житті дитини. Він кардинально змінює весь спосіб її буття. Властиве дошкільно безпечне й безтурботне середовище змінюється світом, наповненим безліччю вимог, обов'язків і обмежень: жорсткий режим відвідування школи; систематична праця, укладена в ширші часові рамки; нові норми і правила поведінки; виконання вказівок учителя [5, с. 33].

З огляду на це і вчені, і педагоги-практики наголошують на необхідності цілеспрямованої і системної підготовки дитини до шкільного навчання. «Для того, аби перехід дитини із садочка до школи був безболісним та не викликав у дитини негатив, – зазначає Л.Борисова, – підготовка до школи стає необхідною» [1, с. 3]. Дитині, яка готова до школи, буде набагато легше адаптуватися до нового етапу в її житті. Загалом готова до школи дитина, уже певною мірою уявляє, що на неї чекає у школі. Вона знає, що у неї з'являться нові обов'язки, які вона повинна виконувати, та правила, яких потрібно дотримуватися.

Водночас початок шкільного навчання засвідчує вирішальну зміну соціальної ситуації в розвитку дитини, перебудову її відносин з оточуючою дійсністю, системи взаємин «дитина – дорослий». Початок навчання, як правило, стає для кожної дитини сильним стресом: її переповнюють не лише почуття радості, захвату або здивування, але водночас і відчуття тривоги, розгубленості, напруження. 6-річний першокласник, ставши суб'єктом соціальних відносин, отримує і суспільно значущі обов'язки. Пом'якшити ці кризові періоди у психічному розвитку дитини, уникнути певних кризових явищ, на думку А. М. Богущ, можна завдяки наступності у роботі з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку [2, с. 159]. Саме відсутність певної наступності між дитячим садком та школою може призвести до непоправних наслідків. У таких умовах дітям набагато важче адаптуватися до школи, вони не відчувають себе там у безпеці. Навпаки, дитина, яка відвідувала заклад дошкільної освіти, уже вміє працювати в групі дітей, а завдяки тому, що дитина вміє співпрацювати з вихователем, їй буде значно легше налагодити зв'язок з учителем. Здебільшого діти, які ходили у один садочок, можуть потрапити у одну школу, а це допоможе дитині легше перенести зміни. Поруч з нею будуть знаходитися її друзі, з якими вона добре знайома і з якими завжди легше сприймати нові умови і долати труднощі, ніж наодинці.

На жаль, багато батьків вважають, що їхня дитина готова до шкільного навчання, опираючись лише на вміння дитини читати та писати. Звісно, читання та письмо є важливими, але не варто забувати про фізичну та психологічну готовність дитини до школи. Варто пам'ятати, що майбутній першокласник має сидіти на місці протягом тривалого часу, тримати ручку та записувати, а все це потребує значної фізичної витривалості. У дитини повинна бути розвинута належним чином дрібна моторика та інші фізичні показники. Абсолютно новий спосіб життя, збільшення розумових навантажень, налагодження стосунків з учителем та однолітками – усе це може призвести до стресу, який впливає на здоров'я дітей. Звідси особливо важливим стає формування педагогічної культури батьків [6], глибокого усвідомлення ними необхідності належної підготовки дитини до навчання в школі, яка має бути спрямована насамперед на формування мотиваційної, вольової, психологічної готовності дитини до шкільного навчання.

Психологи (Ю. Гільбух та ін.) вважають, що особливого значення в дошкільний період набуває саме психологічна готовність до навчання в школі [3]. Про психологічну готовність до школи може свідчити рівень розвитку пізнавальних

інтересів та інших проявів пізнавальної діяльності. Якщо дитині не подобається зміст навчання в школі, не цікавить нова інформація, яку вона може здобути, це говорить про те, що вона не зможе успішно навчатися. Важливо також сформувати у майбутніх першокласників позитивне ставлення до школи, до навчання. Дитина повинна усвідомити, для чого їй ходити до школи. А в цьому велику допомогу може надати мистецтво, оскільки саме завдяки різноманітним мистецьким засобам можна успішно мотивувати дітей до навчання, відвідання освітнього закладу, спілкування з ровесниками, співпраці з педагогами. У діяльності закладів дошкільної освіти помічають надзвичайно великий вплив мистецтва на формування особистості дитини.

Інколи буває важко дати правильну відповідь на питання, що таке мистецтво, адже ми розуміємо, що мистецтво – це і музика, і живопис, і скульптура, і кіно. Але слід пам'ятати, що це види мистецтва, а мистецтво загалом – це певний вид людської естетичної діяльності, в якому віддзеркалюється у певних образах навколишня дійсність. Твори мистецтва – прекрасні, довершені, вони допомагають людині збагачувати свій внутрішній світ. Предметом мистецтва можна вважати увесь світ, яким його бачить людина, під своїм особливим кутом зору, зі своєї позиції. Мистецтво функціонує за своїми, абсолютно відмінними від науки законами: якщо у науці неприпустимо давати волю своїм почуттям та емоціям, то в мистецтві – навпаки. Митець у своїх творах показує світ через призму своїх емоцій та почуттів, висловлює своє «я», розкриває частинку своєї душі, не зважаючи на думки інших людей. Мистецтво може розповісти, які ми, що нам бракує, які у нас вподобання, страхи, а також, які потаємні можливості в нас заховані. Сприймаються такі твори по-різному, одна і та ж картина може викликати у людей різні думки та емоції. Комуś після споглядання картини може стати на душі спокійно, комуś, навпаки, сумно. У творах мистецтва немає правильного чи неправильного, адже у їх сприйнятті головне – почуття. Наприклад, кожна людина сприймає музику по-своєму. Хтось полюбляє окремих стиль музики, а комуś подобаються одразу декілька. Хтось взагалі не зважає на стиль, просто є музика, яка йому подобається, а є така, що не подобається. І ми не можемо вважати, що музика погана лише тому, що вона не сподобалася нам, адже знайдуться люди, які нею щиро захоплюються, тобто, у сприйнятті музики потрібно поважати думки кожного.

Загалом роль мистецтва у роботі закладів дошкільної освіти є надзвичайно вагомою. Метою мистецької освіти є виховання здібностей, якостей та компетентностей дітей дошкільного віку, що формуються та розвиваються завдяки впливу творів мистецтва та залученню дітей до різних видів мистецько-творчої діяльності. Науковцями доведено, що мистецтво несе у собі певний стимулюючий вплив, підвищує активність людини. Вчені вважають, що діти з розвинутим художнім інтересом можуть впоратися з великим навантаженням краще, їхня зацікавленість творчим процесом додає їм сил, енергії, робить більш витривалішими.

Художнє виховання широко використовують у закладах дошкільної освіти за кордоном. Наприклад, дошкільна освіта Данії не передбачає вивчення дітьми читання та письма. Діти можуть цілими днями перебувати на вулиці, граючись землею,

листя, гіллям. Їх не обмежують жодними правилами. Вони самі обирають, що їм з'їсти, оскільки нікого не змушують, а лише пропонують поїсти, коли вони виявляють бажання. Вихователі не одягають дитину, а чекають, поки вона зробить це сама. Неабияку увагу тут приділяють розвитку творчих здібностей та взаємодії дітей один з одним. Остаточний результат виховання не може ставати важливішим за його процес.

Щодо виховання у Франції, то там з самого дитинства діти привчені до кухні, вивчають мистецтво готувати та цінувати смаки, у садочку діти готуютьразом з вихователем. Понад усе цінуються емоції, тому вихователі навчають дитину пізнавати себе та свої емоції, стараються розмовляти з дітьми про все. Тут визнали важливість мистецтва, саме тому дітей вчать будь-яку вільну хвилинку заповнювати мистецтвом. До прикладу, вихователі можуть зненацька запропонувати своїм маленьким вихованцям заспівати або потанцювати. Навчають цінувати працю інших людей, наприклад, вихователь пропонує дітям сісти просто на чисто вимиту підлогу та заспівати або потанцювати. Навіть готуючи обіди з дітьми, вихователь старається розвивати у них мистецтво кольору, для цього продукти для дитячих обідів обираються яскраві та привабливі.

В Угорщині збільшили час на заняття музичним мистецтвом, що, у свою чергу, показало вражаючі результати. Значно покращилася успішність дітей. Вчені пояснюють це тим, що музичні та ритмічні вправи, які проводяться кожного дня, позитивно впливають на центральну нервову систему. Вони додають, що вплив мистецтва буде ефективним лише тоді, коли на передній план висуватимуться емоційні та чуттєві орієнтири.

Зацікавленість дітей музичним мистецтвом використовується і в освітніх закладах України. Діти дуже люблять музику, вони починають інтуїтивно танцювати під неї, за допомогою музики легко можна переключати увагу дітей. Працюючи над завданням, діти швидко втрачають інтерес до нього, тоді можна ввімкнути музику та запросити дітей трішки потанцювати. Завдяки музичним танцювальним паузам діти не лише відпочивають, а й зміцнюють своє здоров'я. Відомо, що діти дошкільного віку будуть слухати та сприймати матеріал лише за умови, що він є цікавим для них. Зацікавити дітей можна завдяки різноманітним іграм мистецького спрямування, цікавим творчим методам та формам роботи.

Для дітей дошкільного віку необхідні заняття образотворчою діяльністю. Вони розвивають творче мислення дитини, яке, за твердженням Дж. П. Гілфорта, є невід'ємною частиною психологічного здоров'я, що допомагає у самореалізації та досягненні кращих результатів [7]. Взаємодія із світом мистецтва може спонукати дитину займатися художньою діяльністю та розвивати свої навички. Завдяки знайомству з творчістю інших та активному спостереженню, малюк знаходить нові ідеї, які може спробувати реалізувати у своїх експериментах. Дитина-дошкільник як природний дослідник веде активний пошук інформації про навколишній світ, проявляє живий інтерес до різного роду досліджень, прагнучи зрозуміти світ шляхом спостереження і експериментування. Дошкільники дуже люблять творчість, для них це просто особливий час, коли щось помалювати, пострибати, потанцювати

завжди в радість. О. Дронова зазначає, що малюнок для дитини виступає певним засобом комунікації з оточуючими людьми. Для батьків малюнок може слугувати засобом, завдяки якому можна краще порозумітися з малюком. А для фахівців малюнок дитини постає певним висвітленням її внутрішнього світу [4, с. 8]. Завдяки деяким малюнкам можна визначити готовність дитини до школи. Завдяки картинкам дітям завжди значно легше сприймати матеріал та запам'ятовувати його. Таким чином, можна зауважити, що образотворче мистецтво виконує певні функції: соціальну, комунікативну, освітню та терапевтично-діагностичну.

Ефективним способом для залучення дитини до художньої діяльності виступає спостереження за різноманітними творами мистецтва. Образотворча діяльність глибоко переплітається з пізнанням навколишнього світу, адже у своїй мистецькій діяльності діти намагаються відтворити те, що вони уже раніше бачили, що їм знайоме та викликає захоплення. Дуже важливо в цьому контексті, аби діти створювали свої роботи по пам'яті або за допомогою уяви. Потрібно вчити дітей також мислити індивідуально, не шаблонно, адже це обов'язково стане їм у нагоді в майбутньому.

Завдяки мистецтву можна вчити дітей мислити та виражати свої почуття, оскільки мистецтво торкається духовного світу дитини. Важливо ретельно підбирати для дітей твори мистецтва, опікуватись методикою роботи з ними та прораховувати, які почуття можуть виникнути у дітей під час сприймання цих творів. Знайомлячи дітей з репродукцією якоїсь картини, важливо методично правильно побудувати розмову з ними про те, що зображено на картині, які почуття у них виникають, подобається вона їм чи ні тощо. Також можна з дітьми пробувати створювати історії за картинами, наприклад, хто, на думку дітей, є головним героєм картини, чим він займається, який у нього настрій. Такі заняття не лише подобаються дошкільникам, але й надовго запам'ятовуються.

Кожен вид мистецької діяльності має свій специфічний вплив на дітей. Наприклад, малювання вчить дитину сприймати красу за допомогою кольорової гами та впливає на відчуття кольору. Ліплення впливає на розвиток сприймання форми, адже діти стараються самостійно щось виліпити, надати шматочку пластиліну чи солоному тісту певну форму. Конструювання вчить створювати дитячі шедеври за допомогою поєднання різноманітних об'ємів та форм.

Водночас найбільш важливою слід вважати соціальну функцію мистецтва. Представляючи у своїх творах різних людей, їхні відчуття, їхні соціальні ролі та стосунки, дошкільники навчаються визначати та називати їх. Це сприяє розширенню знань дітей про соціальні зв'язки, стосунки з однолітками та дорослими.

Таким чином, засоби мистецтва відіграють неабияку роль у процесі підготовки дитини до навчання в школі. Завдяки їх використанню можна виховувати у дітей позитивне ставлення до школи, до майбутніх однокласників, до навколишнього світу в цілому. Художньо-творча діяльність дає змогу дитині виражати себе та свою позицію, роботи дітей є відображенням їх почуттів та вражень. Мистецтво допомагає

здійснювати всебічний розвиток дитини, наповнювати її внутрішній світ позитивними емоціями та формувати творчу особистість.

Література

1. Борисова Л. М. Готовність дитини до навчання. *Психологічна газета*. 2005. № 23. С. 3-7.
2. Богуш А. М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. *Педагогічні науки: Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]*. Вип. 67. 2015. С. 158-163. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2015_67_30
3. Гільбух Ю.З., Коробко С.Л., Кондратенко Л.О. Визначення психологічної готовності дитини до шкільного навчання. *Початкова школа*. 1988. №7. С. 5-18.
4. Дронова О. Феномен та універсальність дитячого малюнка. *Дошкільне виховання*. 2005. № 10. С. 8-10.
5. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
6. Kit G. Kształtowanie kultury pedagogicznej rodziców jako priorytet współpracy rodziny i szkoły na Ukrainie. *Rodzina współczesna: portret interdyscyplinary / pod redakcją naukową Grażyny Szabelskiej, Galiny Tarasenko*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 2014. S.463-475.
7. Guilford J.P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems*. Los Angeles

А.Козир,

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування
факультету мистецтв імені А.Т. Авдієвського
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

A. Kozyr,

doctor of pedagogical sciences,
professor, head of the department of theory
and methods of music education,
choral singing and conducting
of the Faculty of Arts named after A.T. Avdievsky
National Pedagogical University
named after M.P. Drahomanova

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПЛАСТИЧНОГО ІНТОНУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ХОРЕОГРАФІЇ

USE OF PLASTIC INTONATION TOOLS IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC AND CHOREOGRAPHY

Анотація. Стаття розкриває проблеми сприйняття художньо-музичних образів майбутніми вчителями музичного мистецтва і хореографії, які є достатньо